ALEJAS
NO SENĀS ĒĢIPTES LĪDZ MŪSDIENU LATVIJAI. EFEKTI UN DĒFEKTI.

Andrejs Svilāns

Nacionālais botāniskais dārzs (Salaspils)

Latvijas Dendrologu biedrība

Andrejs.Svilans@nbd.gov.lv

Latvija

Kaives ozolu aleja

Dundagas dižliepu aleja

Limbažu Dūču bērzu aleja

Siguldas šosejas mala

u.t.t.

Kaives ozoli spiež mainīt likumu

Pašreizējā likumdošana nelīdz šķēršļus ozolu aleju izzāģēšanai

Diena 2004. g. 22. decembrī

Reinis Kļavis

Neviens likums ceļu īpašniekiem nelīdz izzāģēt ceļmalas kokus — vienalga, vai tā būtu bērzu rinda vai sena ozolu aleja. Tikai vienā gadījumā, Kaives pagastā, iedzīvotāju protestu dēļ notikusi nopietna izvērtēšana, pārbaudot, vai ozolu aleja, kas jau bija nolemta zāģim, patiešām traucē un apdraud satiksmes drošību. Kaives pagasta gadījumā atklātos likumu robus, kas ļauj satiksmes drošības vārdā izzāģēt vērtīgus kokus, nerēķinoties ar citiem apsvērumiem, varētu novērst ar likumdošanas izmaiņām, uzskata zaļie, kas iesnieguši priekšlikumus gan Aizsargjoslu likuma grozījumiem, gan Ministru kabineta noteikumiem par aizsargājamām alejām.

Zaru kaudzes, balķēni un celmi ceļmalā, kas vietām atstāti cilvēka augumā, neļauj nomaldīties no ceļa uz Kaives pagasta centru. Ceļš tiešām nav plats, taču nē šaurāks kā citi ceļi līdzīgos pagastos. «Nevajadzēja zāģēt,» skumji spriež Kaives pagasta iedzīvotājs Ansis. Satiksme ceļa posmā no Kaives līdz Māliem gan esot diezgan intensīva — braukā gan baļķvedēji, gan cits smagais transports, tomēr desmit gadu laikā, kas nodzīvots pie šā ceļa, neesot gadījies redzēt nevienu nopietnu avāriju, kas liecinātu par īpašu bīstamību.

Otrdien, pieaicinot dabas un ceļu speciālistus, kā arī vietējos aktīvistus, Kaives pagastā vēlreiz tika izvērtēti gan vientuļi augošie, gan aleju ceļmalas koki, mēģinot rast kompromisu starp iedzīvotāju interesēm un pagasta vēlmēm. Vēl 10 ozolus, kas bojāti vai bīstami pārkārušies ceļam, nolemts gāzt. Zem zāga kritīs arī pārdesmit ošu, kļavu un citu koku, tomēr runa vairs nav par simtgadīgo ozolu aleju likvidēšanu.

Kokus neskaita

Ceļmalas koku izzāģēšana Kaives pagastā sākās decembra sākumā. Ķeršanās pie simtgadīgu ozolu alejas izraisīja sašutumu vietējos iedzīvotājos.

Līdz šim a/s *Latvijas valsts ceļi (LVC)* atbalstījusi praksi, ka satiksmes drošības labad kokus ceļa malā izzāģē privātpersonas vai uzņēmumi, kuriem par to netiek maksāts, bet kā samaksu atļaujot realizēt izzāģētos kokus. Lai gan šie koki ir valsts īpašums, pirms to zāģēšanas netiek veikta nekāda uzskaite, ne novērtēšana, kā tas ir, piemēram, izcērtot mežu. Vadoties no apsvēruma, ka ikviens koks ceļa malā ir bīstams, ceļa īpašnieki labprāt ļāvuši tos izcirst, vienalga, vai tā ir ozolu aleja, atsevišķs lietaskoks vai arī derīgs tikai malkai. «Līdz šim uzskatījām, ka viss ir kārtībā,» šo sistēmu komentēja *LVC* uzturēšanas uzraudzības daļas vadītājs Jānis Kastanovskis, atzīstot, ka izzāģētā ozolu aleja Kaives pagastā liek to pārskatīt.

Radikālas izmaiņas

Alejas nevar vērtēt tikai pēc tā, vai kokos var ieskriet mašīnas — tās ir vairāku aizsargājamo putnu, sikspārņu un kukaiņu sugu dzīvesvieta, Latvijas kultūrvēsturiskās ainavas nozīmīga sastāvdaļa, teic Vides aizsardzības kluba (VAK) aleju aizsardzības programmas koordinators Aivars Jakovičs. Pašlaik Vides ministrijā top valdības noteikumi par aizsargājamām alejām, taču tas esot nepilnīgs dokuments, jo no Latvijas aptuveni 5000 alejām tajā iekļautas tikai 63. VAK ierosina nevis veidot aizsargājamo aleju sarakstu, bet noteikt aizsargājamo aleju kritērijus līdzīgi dižkoku noteikšanas kritērijiem, ņemot vērā aleju garumu, koku sugas, vecumu, izmērus, ainaviskumu vai saistību ar aizsargājamo dzīvnieku uzturēšanās vietām.

Vēl tālejošāki plāni ir Saeimas deputātam Leopoldam Ozoliņam (ZZS), kurš ierosinājis patlaban atvērtajā Aizsargjoslu likumā ietvert jaunu aizsargjoslu veidu — ap ielām, autoceļiem un dzelzceļiem. Iesniegtais priekšlikums paredz ne tikai koku saudzēšanu «tiešās redzamības attālumā», bet arī ierobežojumu nojaukt akmeņu mūrus un guļbaļķu mājas, kā arī liegt jaunu objektu celtniecību, kas aizsedz ainavu, informēja deputāta palīgs Zigurds Strīķis. To paredzot arī Eiropas ainavu koncepcija, kas Latvijā gan nav ratificēta. Koku zāģēšana saskaņā ar priekšlikumiem būtu pieļaujama tikai pēc dendrologa un ainavu arhitektu pozitīva atzinuma. Aizsargjoslu likuma grozījumus 2.lasījumā Saeimā varētu skatīt nākamgad.

Vides ministrs Raimonds Vējonis (ZZS) uzskata, ka aizsargājamo aleju saraksta izveide ir labākais veids, kā valsts var pasargāt alejas. Tas gan pieļaujot iespēju pievienot VAK ieteiktos kritērijus, tomēr, viņaprāt, tas palielinātu strīda un interpretācijas iespējas starp ceļu īpašniekiem un dabas aizstāvjiem. «Kas vienam šķiet vērtīgs, citam nešķiet,» viņš sacīja. Noteikumu projektu ar aleju sarakstu jau ceturtdien plānots izsludināt valsts sekretāru sanāksmē.◆

Černaja pēcteča ievēlēšanai paredz vairākas kārtas

Okupācijas muzejs gaida Kaļužniju

➡ Lpp.

rektors rabīns Endrū Beikers

Francija
Versaļa

Francija
Versaļa

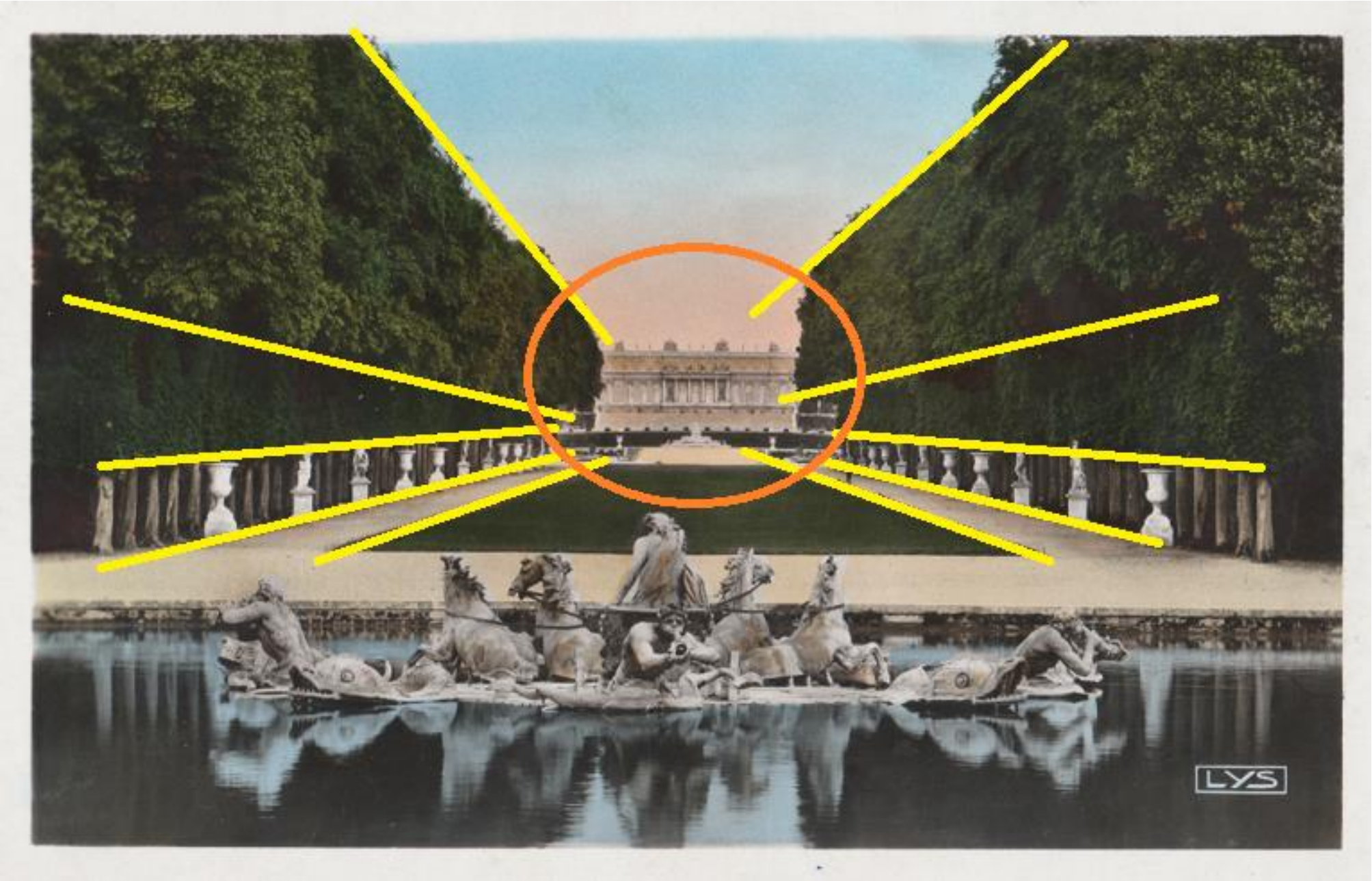

Ritmiski vertikāli akcenti ir universāla (ār)telpas organizācijas forma.

Vairums aleju ir stādītas, taču alejām līdzīgi veidojumi var rasties arī dabiski.

Ritmiski vertikāli akcenti ir universāla (ār)telpas organizācijas forma.

Nīderlande (?)

R.Rabach

Lauku ceļš

Ritmiski vertikāli akcenti ir universāla (ār)telpas organizācijas forma.

Vācija

Anna Probst

Ganāmpulks mājupceļā

Ritmiski vertikāli akcenti ir universāla (ār)telpas organizācijas forma.

???

Austrija

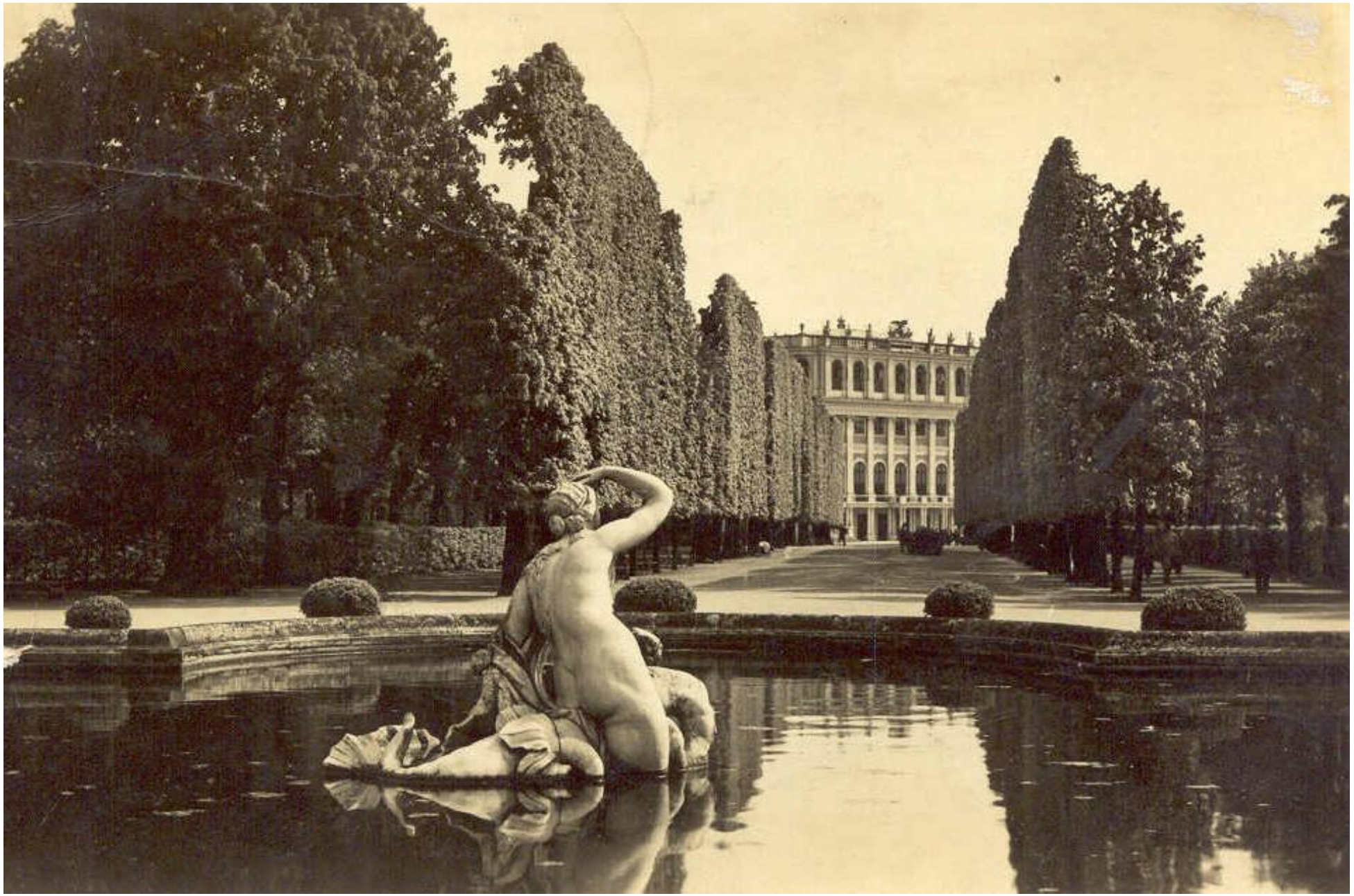

Vīne

Šonbrunnas pils

Krievija

Sanktpēterburga

Pēterhofas pils

Itālija

Roma

Santa Maria Magiore baznīca

Itālija

Roma

Svētā Pāvila ārpus mūriem baznīca

Paralēlās rindās ritmiski izkārtoti līdzīgas formas akcenti ir universāla (ār)telpas organizācijas forma, kas:

1. Sakārto, organizē, norobežo telpas daļas (fiziski, psiholoģiski).
2. Rada vizuālu ilūziju par objekta izmēriem.
3. Veido bildes rāmi, akcentē (izceļ un/vai daļēji paslēpj) uz alejas ass novietotu objektu.
4. Pats var veidot akcentu un pat dominējošo objektu ainavā.
5. Rada fizisku (aizvējš, ēna) un psiholoģisku mikroklimatu.
6. u.c.

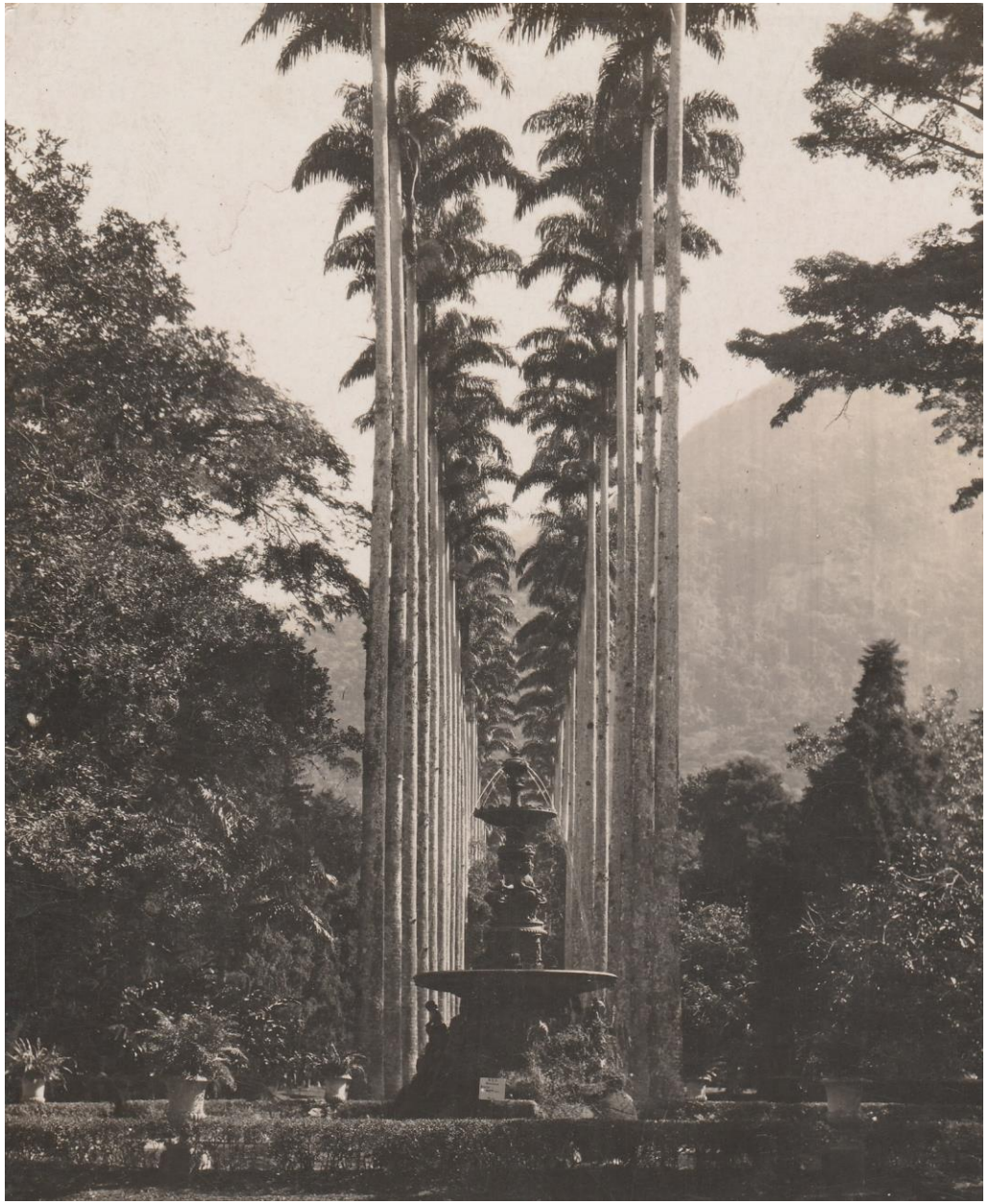

Senā Ēģipte

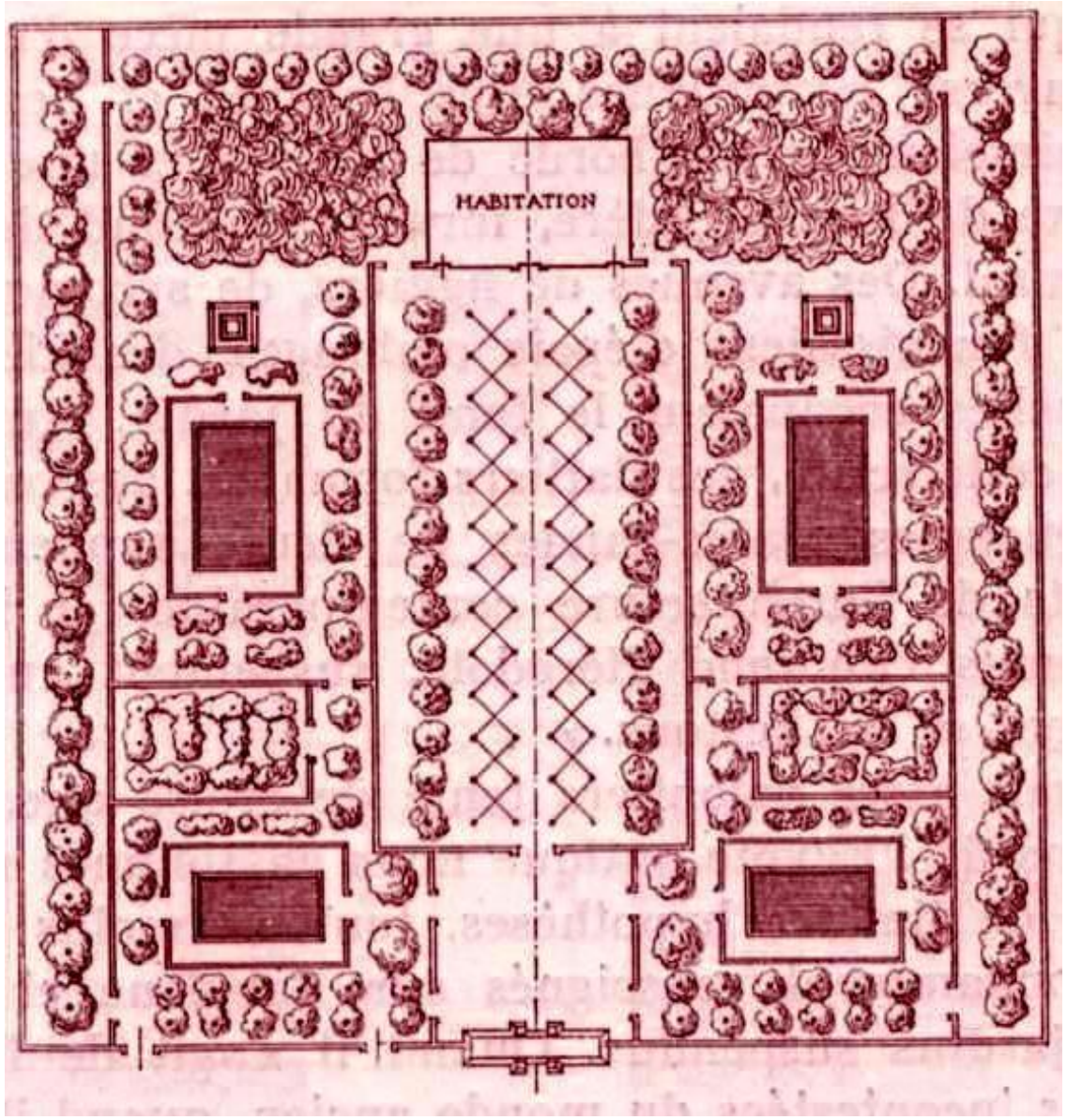

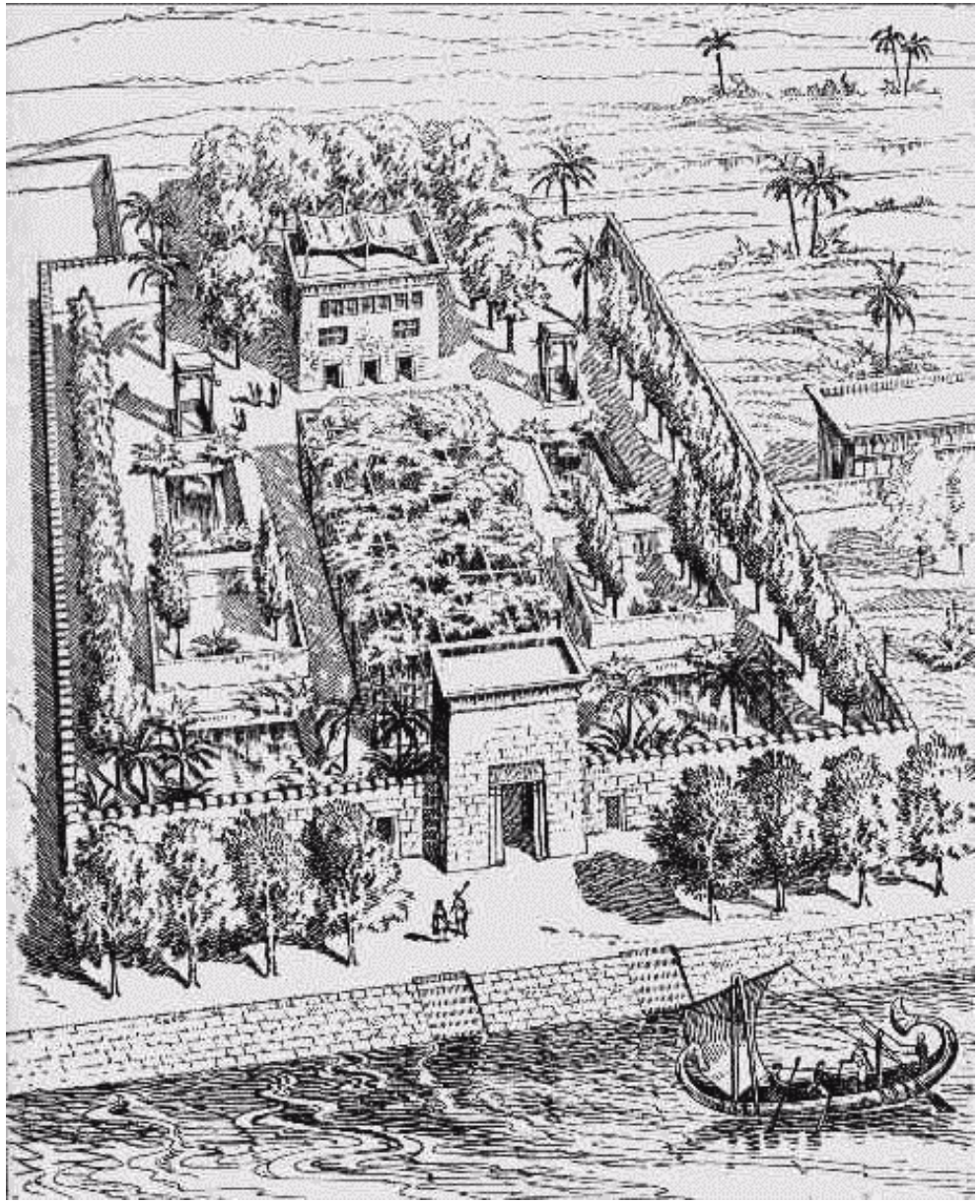

Ēģiptiešu augstmaņa dārzs

Senā Ēģipte

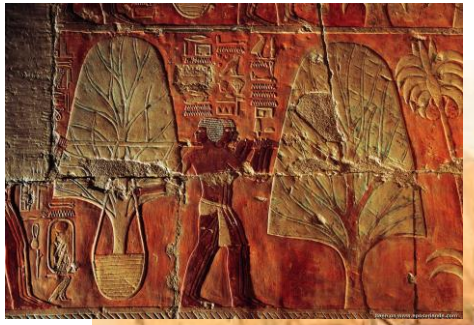

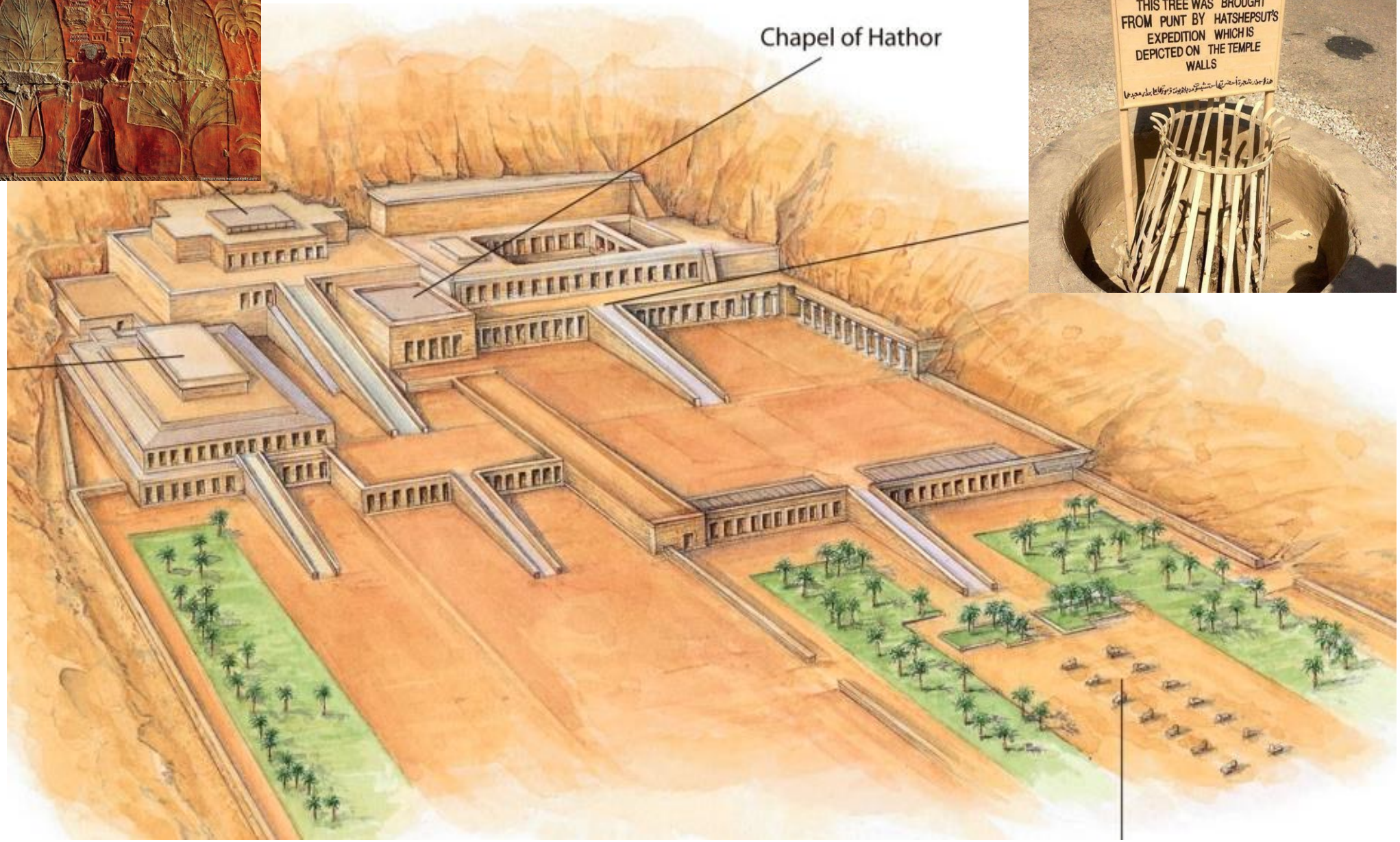

Valdnieces Hatčepsutas kapenes Del El Bahari

Senās Romas impērija

Villa Adriana

Senās Romas impērija

Pompei

Indija

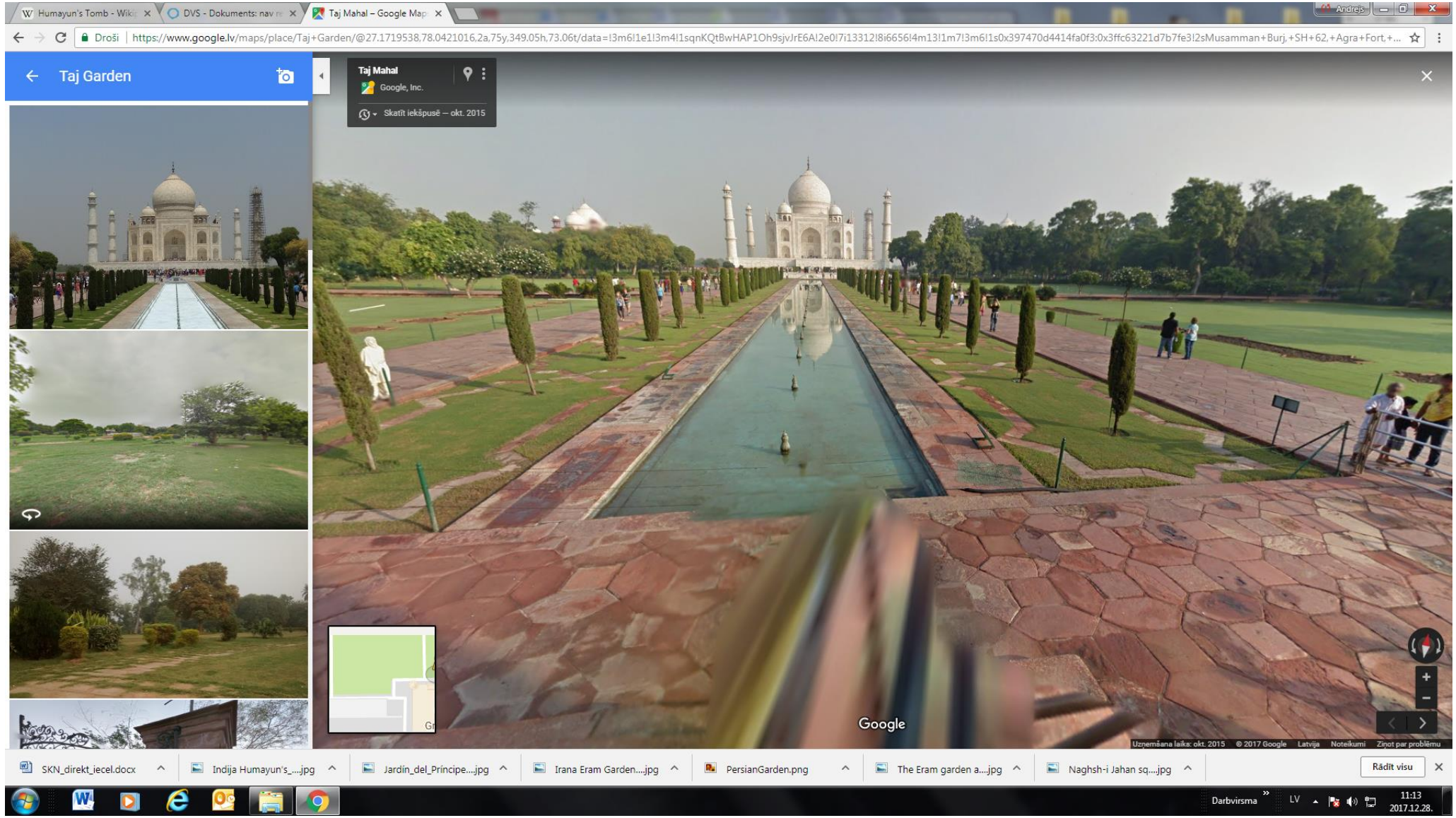

Taj Mahal

Spānija

Sevilla

Itālija

Neapole
La Caserta

Anglija

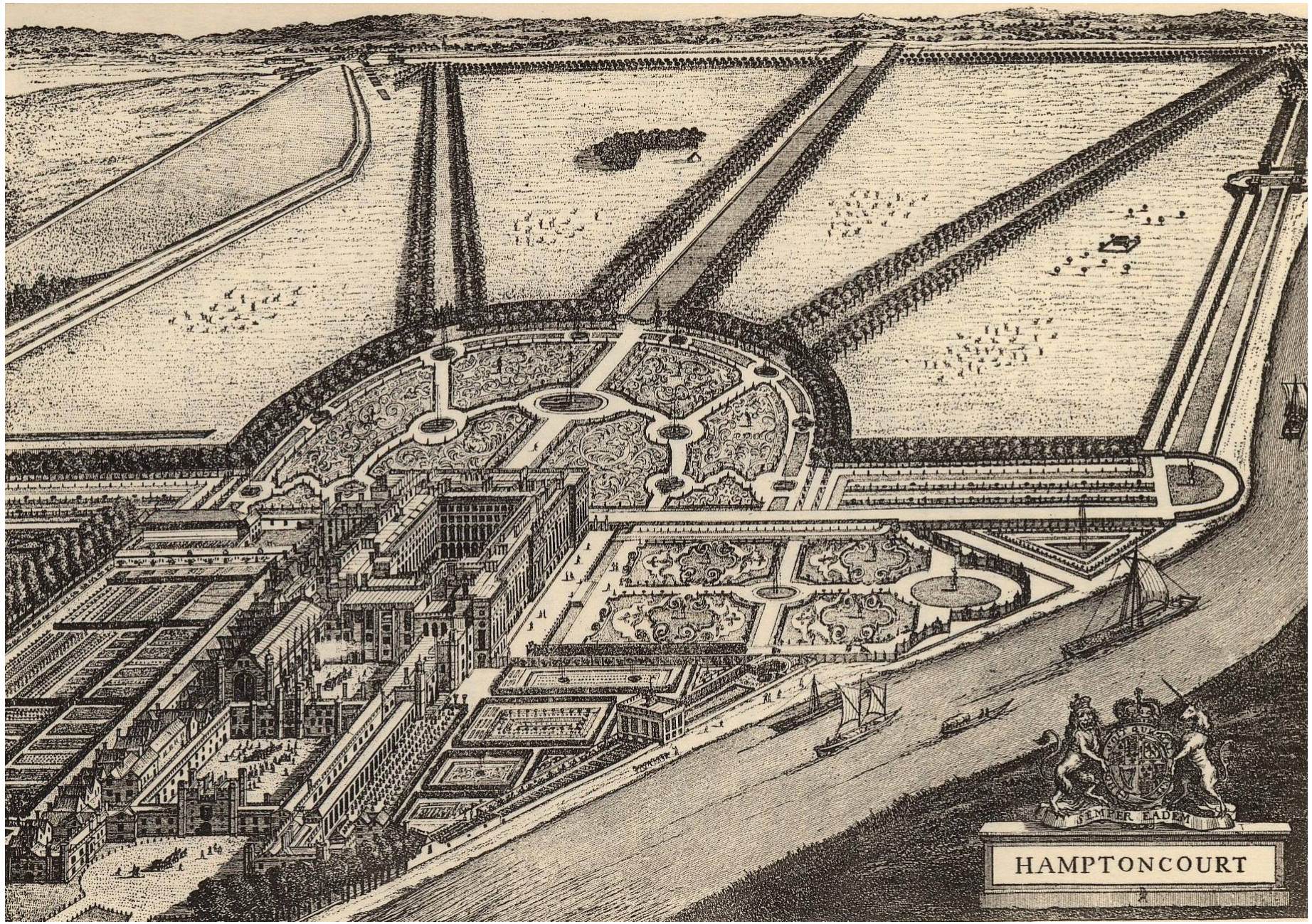

Hempton Court

Anglija

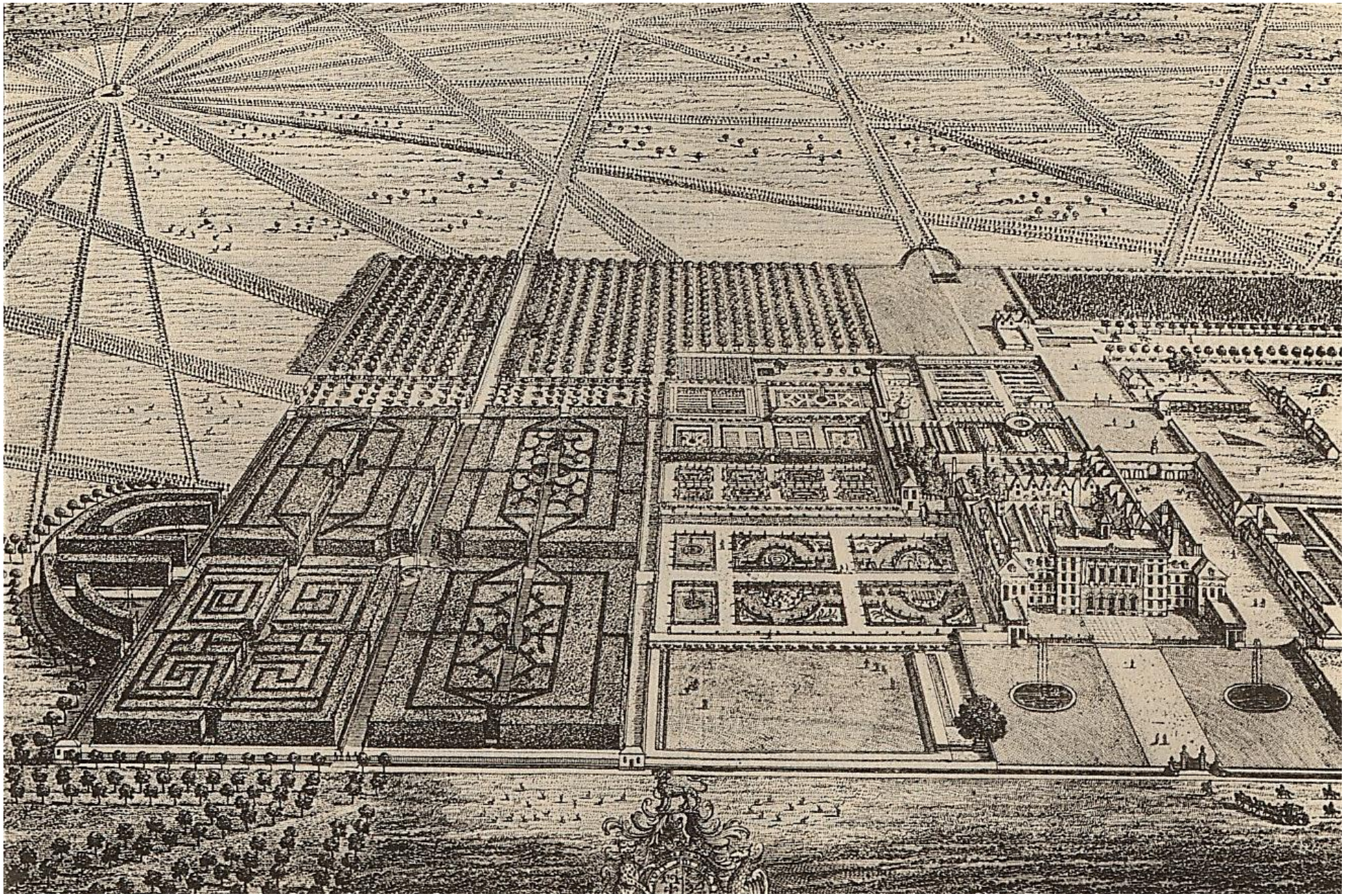

Badminton

Francija

Parīze
Luvra

Francija

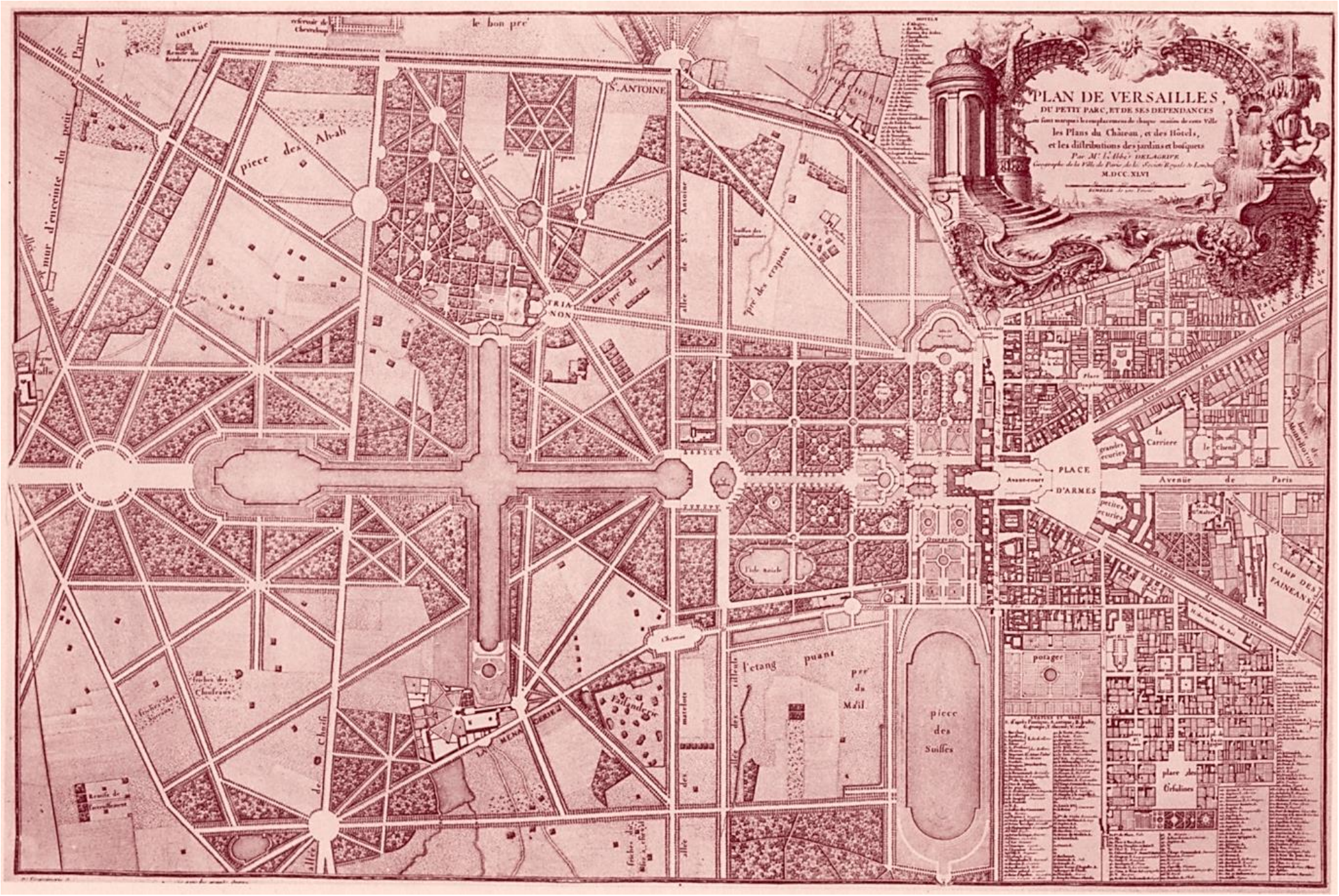

Versailles

Francija

Versailles

Francija

Versailles

Vācija

Minhene
Schloss
Nymphenburg

Latvija

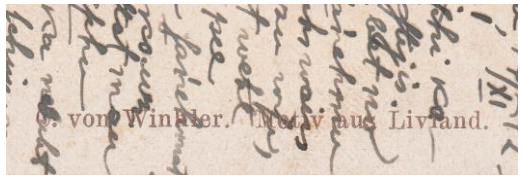

Johans Lēberehts Eginks
(Karls Dāvids Vinklers)

Vidzemes ainava

Latvija

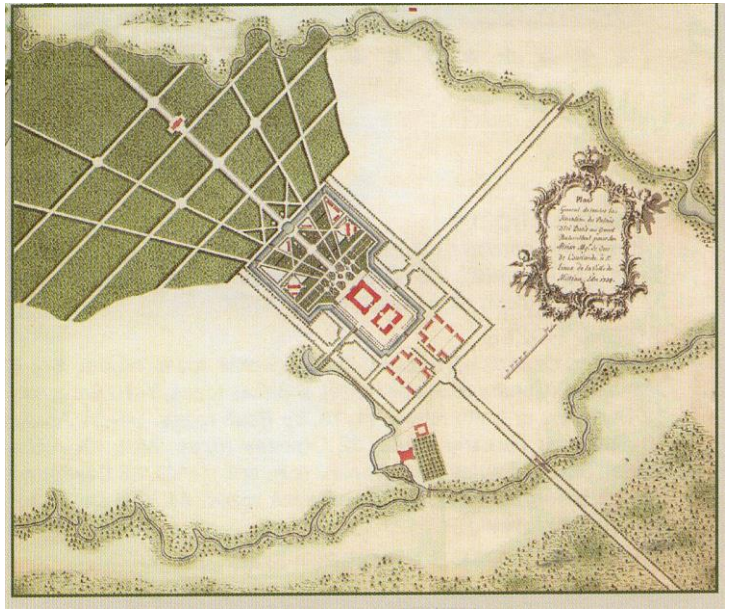

Rundāle

Koki alejām

Tilia cordata

Koki alejām

Padure (Kuldīgas)

Tilia x europaea

Latvija

Katvari

Tilia x europaea

Koki alejām

Salaspils NBD

Tilia x europaea

Koki alejām

Trapene

Larix decidua
Larix x marschlinsii

Koki alejām

Betula pendula
Betula pubescens

Koki alejām

Limbaži

Salix alba
Salix fragilis

Koki alejām

Rumbiņi – Friča Bārdas muzejs

Salix alba

Koki alejām

Talsu r.

Cerasus avium

Zaudējot alejas, mēs:

1. Zaudēsim daļu savas kultūrvēstures.

2. Zaudēsim, noplicināsim daļu Latvijas ainavas

3. Samazināsim bioloģisko daudzveidību

Vecās alejas

1. Kopt !!! Sabalansējam alejas saglabāšanas un cilvēku drošības jautājumus.
2. Aizsargāt, pašvaldībām izveidojot vietējās nozīmes dabas un/vai kultūras pieminekļu sarakstus un saistošos noteikumus.
3. Izkritušo koku vietā stādam jaunus tikai tad, ja tos nenoēno blakus esošo koku vainagi. Ievērojam sākotnējos stādīšanas attālumus.
4. Homogēnās alejās stādam vienas un tās pašas sugas (nepieciešamības gadījumā pat - klona) kokus.

Vecās alejas

Izvēloties pareizo koku sugu/šķirni pareizajai vietai:

1. Mēs sabalansējam apjomus (koks-koks, ēka – koks, attālums un proporcijas ainavā)

2. Ietaupām līdzekļus koku kopšanai (vidēja un vai neliela auguma koki, formas ar tendenci veidot vienu centrālo galotni, formas ar šauriem vainagiem šaurām ielām u.c.)

Stādam ne tikai ar lāpstu bet arī ar prātu !!!

Ielu apstādījumu kvalitatīvs stāds, stādīšana un kopšana

- Augstums ne zemāks par 2,20m.
- Stumbra diametrs 1,3m augstumā 4-5cm (Vācijā: apkārtmērs 1m augstumā vismaz 18cm).
- Galvenajam dzinumam (stumbram) ir jābūt taisnam līdz pašai galotnei.
- Stāds tiek iestādīts ar sakņu kamolu. Bez poda ☺
- Transportējot neiekaltējam. Pieprasām 3 gadu garantiju.
- Stādīšanas bedre ir sagatavota, tajā tiek iepildīts atbilstošs substrāts, laistīšanas caurule.
- Stāds pēc iestādīšanas tiek atsiets pie trim balsta stabiem.
- Stādam ir jābūt veselam bez mehāniskiem u.c. veida bojājumiem.
- Stāds ir jāaplaista arī pēc iestādīšanas.
- Izgriežam konkurējošās galotnes.
- Nenosālam … !

Ēka un koks

Riga
Kunsthalle.

Рига. Коммерческое Училище.
Riga. Die Börsen-Commezschule.

Koki alejām

Crataegus submollis

Koki alejām

Sorbus

Koki alejām

Sorbus thyringiaca Fastigiata

Carpinus betulus Fastigiata

Koki alejām

Carpinus betulus Fastigiata

Koki alejām

Koki alejām

Iecava

Populus nigra Italica
Populus x jablokovii

Koki alejām

Corylus colurna

Koki alejām

Quercus robur
Fastigiata

Paldies par uzmanību !

Mercendarbe

Tilia x europaea